

SXEDIO.720

17.6.1963: Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΝΩ ΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ ΜΗΝΑ Ο ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟ ΝΑ ΕΤΟΙΜΑΖΕΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ. ΣΕ ΛΙΓΟΥΣ ΜΗΝΕΣ ΦΕΥΓΕΙ ΚΑΙ Ο ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΧΑΡΟΛΝΤ ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ. ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ ΕΙΧΕ ΗΔΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ **1962** ΚΑΙ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΖΥΡΙΧΗΣ- ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΑΤΝΑΝ ΜΕΝΤΕΡΕΣ

Ενώ κυλούσαν οι μέρες του **1963** με έντονες διαφωνίες μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων στον πολιτικό τομέα και με συγκρούσεις στις διάφορες πόλεις και χωριά, όπως με έντονες αντιδράσεις από την Αγκυρα, ο κύπριος Πρόεδρος κάλεσε στο Γραφείο του, το Γλαύκο Κληρίδη, τον Ιούλιο του **1963**, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο ίδιος στην " Κατάθεση" του, και του ζήτησε να ετοιμάσει ένα προσχέδιο, στο οποίο θα υπεδείκνυε ποιες ήταν οι αναγκαίες αναθεωρήσεις του Συντάγματος του **1960**, οι οποίες θα περιόριζαν τα υπερβολικά δικαιώματα που δόθηκαν στην τουρκική κοινότητα και θα έκαναν λειτουργικό το Σύνταγμα.

Είπε ο Μακάριος στον Κληρίδη (Κατάθεση Γλαύκου Κληρίδη σελίδα **177**):

"Θέλω να ετοιμάσεις ένα προσχέδιο που θα προτείνει συνταγματικές αναθεωρήσεις. Το σύστημα θα παραμείνει προεδρικό. Οι εξουσίες του Αντιπροέδρου, οι οποίες δημιουργούν εξίσωση Προέδρου και Αντιπροέδρου, πρέπει να αναθεωρηθούν και να διατηρηθούν μόνο εκείνες που είναι απολύτως απαραίτητες για την προστασία της μειονότητας. Οι χωριστοί δήμοι, οι χωριστές πλειοψηφίες, η αναλογία **70** με **30** στη δημόσια υπηρεσία και την αστυνομία και η Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση θα καταργηθούν. Θέλω να έχω αυτό το προσχέδιο μέσα στις επόμενες λίγες μέρες. Θέλω να το δείξω στο Σερ Άρθουρ Κλαρκ για να δω τις βρετανικές αντιδράσεις. Ακολουθώ τη συμβουλή

σου για να δω ο ίδιος αν θεμελιώνεται η αναφορά του Σπύρου (Κυπριανού, Υπουργού Εξωτερικών) περί βρετανικής υποστηρίξεως στις συνταγματικές αναθεωρήσεις. Υστερα σηκώθηκε, χαμογέλασε και είπε: Εχω σοβαρά καθήκοντα να εκτελέσω. Πρέπει να ευλογήσω κάποιους αρραβώνες".

Για ετοιμασία του προσχεδίου συστάθηκε από το Μακάριο μια επιτροπή από το Γλαύκο Κληρίδη, τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Εργασίας Στέλλα Σουλιώτη και Τάσσο Παπαδόπουλο, το Δικαστή του Ανωτάτου Μιχαλάκη Τριανταφυλλίδη και το Γενικό Εισαγγελέα Κρίτωνα Τορναρίτη.

Όπως είπε ο Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης στο Τρίτο Πρόγραμμα του ΡΙΚ τον Ιούλιο του 1995 ο Μακάριος κατέστησε σαφές ότι τα σημεία των προτάσεων θα έπρεπε να ήταν 13 μια και ο αριθμός αυτός θεωρείτο ως ο τυχερός αριθμός του Μακαρίου.

Ενώ η Επιτροπή στην οποία ο Μακάριος ανέθεσε την ετοιμασία των συνταγματικών του προτάσεων συνέχιζε την ετοιμασία της έκθεσης της, ο Πρόεδρος Μακάριος δεν απέκρυπτε τις προθέσεις του και δημοσίως.

Σε συνέντευξη του στο Ραδιοφωνικό Ίδρυμα του Καναδά η οποία δημοσιεύθηκε στις 26 Οκτωβρίου 1963, ο Μακάριος μίλησε για τις προθέσεις του να τροποποιήσει το Σύνταγμα:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Βλέπετε οποιαδήποτε λύση του αδιεξόδου το οποίο υφίσταται μεταξύ της Τουρκικής και της Ελληνικής κοινότητας της Κύπρου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν βλέπω οποιαδήποτε δυνατότητα εκτός αν γίνουν ορισμένες τροποποιήσεις του Συντάγματος. Με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις δεν έχουμε σκοπό να στερήσουμε τους Τούρκους των δικαιωμάτων τους ως μειονότητας, αλλά απλώς να καταστήσουμε το Σύνταγμα εφαρμόσιμο με την κατάργηση τέτοιων διαιρετικών στοιχείων όπως είναι η χωριστή πλειοψηφία για τη φορολογική νομοθεσία, η διαίρεση της δικαιοσύνης, τα χωριστά δημαρχεία καθώς και ορισμένα άλλα παράλογα δικαιώματα, η κακή χρήση των οποίων δημιουργεί εμπόδια στην ομαλή

λειτουργία του κράτους.

ΕΡ: Τι γενικώς φρονεί η ελληνική κοινότητα για το πολιτικό μέλλον της Κύπρου;

ΑΠ: Δεν μπορώ να πω ότι η ελληνική κοινότητα θεωρεί τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου ως το τελικό στάδιο του πολιτικού της μέλλοντος.

Ενας από τους πρώτους που είδαν τις προτάσεις του Μακαρίου ήταν ο βρετανός Υπατος Αρμοστής στη Λευκωσία Σερ Άρθουρ Κλαρκ

Η ενημέρωση του έγινε από το Μακάριο ενώ έκαμε, σύμφωνα με τους Γλαύκο Κληρίδη και Μιχαλάκη Τριανταφυλλίδη, που πήραν μέρος στην Επιτροπή ετοιμασίας των συνταγματικών προτάσεων του Μακαρίου, χειρόγραφες διορθώσεις.

Ο Μακάριος θα πρέπει να στάθμισε όλους τους παράγοντες που διεθνώς προσφέρονταν πολύ ευνοϊκά υπέρ του πριν αρχίσει τις βολιδοσκοπήσεις για τις συνταγματικές αλλαγές. Και η περίοδος που επέλεξε δεν ήταν τυχαία.

Πραγματικά αυτή την περίοδο τόσο στην Ελλάδα όσο και την Τουρκία και τη Βρετανία επικρατούσε πολιτική αναταραχή η οποία ευνοούσε τα σχέδια του μια και οι τρεις πρωταγωνιστές των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου κλωνίζονταν ή είχαν φύγει.

Στην Ελλάδα η αναταραχή ξέσπασε από τα τέλη Μαΐου του **1963** όταν στη Θεσσαλονίκη δολοφονήθηκε ο βουλευτής της Αριστεράς (ΕΔΑ) Γρηγόρης Λαμπράκης.

Ενα μήνα αργότερα παραιτήθηκε η Κυβέρνηση Καραμανλή και τη διαδέχθηκε μεταβατική υπό τον Παναγιώτη Πιπινέλη που έφερε στην εξουσία τον Οκτώβριο του **1963** το Γεώργιο Παπανδρέου.

Ως αιτία για την παραίτηση του Καραμανλή αναφέρθηκε η διαφωνία του Πρωθυπουργού με το Βασιλιά Παύλο κατά πόσον έπρεπε να γίνει η επίσημη επίσκεψη του Ελληνικού βασιλικού ζεύγους τον επόμενο μήνα (Ιούλιο) στο Λονδίνο.

Ο Καραμανλής επέμενε να μη πάει ο Βασιλιάς ενώ ο Παύλος είχε την αντίθετη γνώμη. Και η κρίση οδήγησε στην παραίτηση του Καραμανλή, ενός από τους πρωταγωνιστές της υπογραφής των συμφωνιών της

Ζυρίχης και ο οποίος αντιδρούσε σε μονομερή ενέργεια του Μακαρίου για τροποποίηση του Συντάγματος.

Ωστόσο ο Γεώργιος Παπανδρέου που τον διαδέχθηκε δεν αισθανόταν τόσο δυνατός ώστε να παίρνει αποφάσεις γύρω από σημαντικά γεγονότα και ιδιαίτερα το Κυπριακό. Κι, αυτό λόγω της περιορισμένης εκλογικής νίκης που εξασφάλισε στις εκλογές.

Η Ένωση Κέντρου του Γεώργιου Παπανδρέου είχε εξασφαλίσει στις εκλογές του Οκτωβρίου του **1963 138** έδρες, δηλαδή **13** λιγότερες απ' όσες χρειαζόταν για να σχηματίσει αυτοδύναμη Κυβέρνηση, αλλά αρνήθηκε να συνεργασθεί με την ΕΔΑ και εισηγήθηκε στο Βασιλιά τη διενέργεια νέων εκλογών που έγιναν τελικά το Φεβρουάριο του **1964**.

Ετσι μέχρι τα τέλη του **1963** και τις αρχές του επομένου χρόνου στην Ελλάδα επικρατούσε μεγάλη πολιτική αστάθεια.

Η ίδια και χειρότερη αστάθεια επικρατούσε και στην Τουρκία όπου ο Στρατηγός Γκιουρσέλ, ο οποίος ανέτρεψε από το **1962** τους πρωταγωνιστές των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου, Μεντερές και Ζορλού και τους εκτέλεσε με απαγχονισμό, αντιμετώπιζε προβλήματα.

Στις **22 Μαΐου 1963** ο Πρωθυπουργός Ισμέτ Ινονού αναγκάστηκε να κηρύξει το στρατιωτικό Νόμο και στην περιοχή της Αγκυρας ύστερα από αποτυχόν στρατιωτικό κίνημα που είχε εκδηλωθεί δυο μέρες νωρίτερα εναντίον της Κυβέρνησης του.

Ετσι και στην Τουρκία, τρία χρόνια μετά την υπογραφή των συμφωνιών είχαν αποχωρήσει οι πρωταγωνιστές της υπογραφής τους, αλλά, όπως και στην Ελλάδα, συνέχιζε να επικρατεί αστάθεια.

Τα ίδια συνέβαιναν και στη Βρετανία, την τρίτη χώρα που είχε συνυπογράψει τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και ήταν μαζί με την Τουρκία και την Ελλάδα εγγυήτρια χώρα της ανεξαρτησίας της Κύπρου.

Κι αυτό γιατί τον Ιούνιο είχε ξεσπάσει το

σκάνδαλο Προφούμο- Κήλερ στο οποίο αποκαλύφθηκε ότι μια αγγλίδα "Κολ Γκερλ" είχε παράλληλα δεσμό τόσο με τον Άγγλο Υπουργό Άμυνας Τζων Προφούμο όσο και το Ρώσο ναυτικό Ακόλουθο στο Λονδίνο Γεβκένι Ιβάνοφ.

Το σκάνδαλο ήταν πολύ μεγάλο για τα πολιτικά πράγματα της Βρετανίας κι έτσι ο Πρωθυπουργός Χάρολντ Μακμίλλαν, παρά την επιμονή του, αναγκάστηκε τελικά, ύστερα από μερικούς κρίσιμους μήνες, να παραιτηθεί τον Οκτώβρη του **1963**.

Τον διαδέχθηκε στην Πρωθυπουργία στο δεύτερο δεκαήμερο του μήνα ο Σερ Άλεκ Ντάγκλας Χιουμ, μέχρι τότε Υπουργός Εξωτερικών.

Ο Μακμίλλαν ήταν ο τρίτος από τους πρωταγωνιστές της υπογραφής των συμφωνιών της Ζυρίχης που έφευγε από το πολιτικό προσκήνιο.

Έτσι ο Μακάριος δεν έμεινε αδρανής. Τον επόμενο μήνα, δηλαδή το Νιόβρη άνοιξε τα χαρτιά του κι υπέβαλε τις προτάσεις του στον Αντιπρόεδρο Φαζίλ Κουτσιούκ.